

*Токар М.Ю.,
доктор наук з державного управління,
професор кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ПУБЛІЧНИЙ УПРАВЛІНЕЦЬ ЯК ПОЛІТИЧНО ВІДПОВІДАЛЬНА ОСОБА

Українська практика взаємодії держави і громадянського суспільства, демократизація публічно-управлінських відносин, реформа децентралізації, використання якісних ознак державної політики у напрямку розвитку сфери публічних сервісів і послуг спрямовані на реалізацію життєво важливих інтересів усіх громадян. Разом із тим, це спонукає до формування ефективної та відповідальної культури осіб, на які покладено прийняття і впровадження управлінських рішень, ведення доброчесної діяльності на благо суспільного інтересу. До такої категорії осіб слід відносити й публічних управлінців, професійний статус яких, на відміну від державних службовців, поширюється на суб'єктну взаємодію в публічно-управлінському просторі не тільки державних, а й недержавних інституцій, у тому числі й таких, як неурядові (громадські) організації. Відтак статус публічного управлінця, враховуючи надані повноваження щодо врядування, набуває високо рівня політичної відповідальності.

У даному контексті, в процесі функціонального визначення суб'єктів публічно-управлінських відносин, сьогодні постає одне із актуальних питань – що уявляє собою поняття «публічний управлінець»? Насамперед, слід розуміти, що це поняття є ширшим за усталене в українській практиці – державний службовець, керівник, чиновник, бюрократ, але має і свої особливості. Адже беручи участь у прийнятті та впровадженні управлінських рішень, що представляють публічний інтерес, така особа наділена такими ж повноваженнями щодо урядування як і та, що представляє державну службу. І саме таке розуміння дає сміливість стверджувати про набуття феноменом «публічний управлінець» важливого політико-управлінського статусу.

Поняття публічного управлінця у практичній площині з'явилося відносно нещодавно. Довгий час для формулювання подібних функцій використовувалося лише поняття «державної служби» (п. 2, Ст. 1) [1]. І тільки з часів Незалежності України, поглиблених процесів демократизації, а в останні роки – реформи децентралізації системи управління, розширення повноважень місцевого самоврядування, з'явилися нові означення важливої ланки суспільно-політичних послуг – публічного управлінця. Цьому неабияк сприяли і євроінтеграційні прагнення України. Адже інтеграційна політика України щодо системи Європейського Союзу зумовила необхідність впорядкування національного законодавства та іншої нормативно-правової бази країни, а також реалій публічно-управлінських відносин до

відповідних вимог і стандартів існуючих демократичних практик. Відтак з'явилася необхідність використання й таких нових функціонально наповнених термінів, як «публічна служба», «публічний службовець», «публічний управлінець» тощо.

Виходячи із законодавчої норми про державну службу, серед її видів зустрічаємо й «службу в органах місцевого самоврядування», яку в сучасних умовах можна розглядати і як політичну посаду управлінця в територіальній громаді [2]. Цей факт дає можливість класифікувати поняття «публічний управлінець» більш вдало й, на наш погляд, подає найвлучніше означення феномену сучасного управлінця, який задіяний не тільки в державній службі, а й у публічній, що характеризує простір місцевого самоврядування. Політичність, у даному контексті, породжена специфікою партійної та виборчої системи в Україні, що все ж не повинно заважати продукуванню управлінцем суспільно-корисних справ. У світлі політики децентралізації саме на публічного управлінця покладено чимало службових обов'язків у функціональній системі ефективного управління на місцях, що виходять за межі партійного і державного врядування. Але згадане термінологічне означення дає можливість акумулювати до цієї групи разом із управлінцями громад, староств, також і представників неурядових організацій, які задіяні в сфері надання публічних сервісів і послуг, активно співпрацюють з органами місцевого самоврядування. А з огляду на високий рівень управлінської відповідальності, функціональна складова публічного управлінця співмірна з політико-державною. Також вважаємо, що виховання високого ступеня доброчесності в сучасного публічного управлінця є важливим кроком європеїзації всієї системи публічного управління в Україні.

Існують також й інші думки щодо розуміння суті «публічної служби», які співпадають з нашою, орієнтуючись на функціональні масштаби діяльності публічного управлінця, відносячи, зокрема, до такої категорії разом із державною і муніципальну службу, а також роботу в недержавних організаціях (громадських організаціях, політичних партіях та навіть у приватних підприємствах) [3, с. 134–140].

Саме у даному контексті поняття «публічний управлінець» вказує на весь масштаб здійснення публічної діяльності управлінця на вираження публічного інтересу, ведення активності на основі відповідної доброчесності й професійної культури. Тут задіяні інституціональний та функціональний підходи до розуміння публічної служби, які передбачають, що її в найширшому розумінні можуть здійснювати представники усіх організацій публічного сектору, тобто органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств та установ, об'єднань громадян (громадських організацій, що здійснюють суспільно-корисну роботу, надають публічні послуги тощо). А їх функціональність закріплює можливості співпраці не тільки державної

та муніципальної системи, а й усього публічного сектору, тобто мова йде й про делегування повноважень щодо врядування громадським і навіть приватним структурам. Відповідно, і політична відповідальність у такому змісті прослідковується крізь критерії якості управлінської діяльності.

Тому, на нашу думку, слід усе ж враховувати й інші аспекти, зокрема, публічно-управлінські, оскільки децентралізація в Україні відкрила можливість виконання інноваційних публічно-управлінських функцій не лише тим особам, які займають «статусно» відповідні посади, а й тим, що здійснюють процедуру надання публічних послуг у середовищі громадянського суспільства. Тому тут буде влучніше говорити саме про «публічного управлінця». Адже публічний управлінець – це і лідер (активний член) громадської організації, яка здійснює суспільно-корисну роботу, співпрацює з різноманітними державними і недержавними суб'єктами публічно-управлінського простору. Це може бути й будь-яка госпдоговірна форма співпраці, або ж виконання грантового замовлення державної чи недержавної інституції щодо надання публічних послуг громадянам (на підставі чітко врегульованих договірних умов).

Отже, завдяки демократизації, децентралізації та переорієнтації чисельних норм і стандартів до європейської системи публічного управління, тобто її європеїзації, в разі зростає чіткість функціональної складової та інституційної визначеності ключового об'єкта публічно-управлінських взаємин – публічного управлінця як політично відповідального та ефективного службовця, що діє в умовах сталого розвитку територіального простору й у публічних інтересах громадян. Від цього залежить і відповідна комунікація як певний зразок культури поведінки відповідного професійного рівня незалежно від послуг, які публічний управлінець продукує. Найважливішим має бути всезагальне розуміння: він виконує важливі публічно-управлінські функції в системі територіальної та громадської самоорганізації. І це має спонукати публічних управлінців до доброчесності та відповідальності у процесі своєї діяльності.

Список літератури

1. Про державну службу: Закон України. Документ 889-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 10.11.2021, підстава – 1810-IX. *Верховна Рада України: Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.
3. Петришин А.В. Государственная служба. Историко-теоретические предпосылки, сравнительно-правовой и логико-понятийный анализ: монография. Харьков: Факт, 1998. 167 с.